

ознаки сучасної, тобто політичної нації, як демократичного утворення, це: соціальна держава; громадянське суспільство (з реальним місцевим самоврядуванням і верховенством права); єдність соціально-економічного, політичного та культурного життя. Водночас для пізнання глибинних, ментальних основ корупційних проявів на національному рівні важливим є, у першу чергу, розуміння нації як політичної спільноти у нерозривній єдності із розумінням етнічної групи, сформованої на основі культурної ідентифікації, спільних цінностей і уявлень.

Корупція на різних рівнях соціальної взаємодії присутня у будь-якому суспільстві, не залежно від форми державного устрою і політичного режиму. Проблема корупції не вирішена остаточно в жодній країні: чи то в умовах найуспішнішої демократії, чи то за найбільш жорсткої диктатури.

Формування антикорупційної свідомості потребує серйозних соціокультурних трансформацій з урахуванням регіональних й етнічних особливостей. Існує думка про те, що у західноцентристських суспільствах основний інструмент боротьби з корупцією – це закон, тоді як у східноцентристських – це традиція. І в першому, і в другому випадку змістове наповнення ментальності принципово відрізняється.

В Україні можемо констатувати своєрідний «сплав» західного і східного культурних кодів, що не може не позначитися на ефективності боротьби із корупцією. Змінити ситуацію із корупційними проявами на краще можливо лише за умови фундаментальних змін на рівні суспільної свідомості.

Досвід інших країн, особливо тих, які досягли успіху у протидії корупції, свідчить: зусилля слід зосередити не на зміні менталітету, а на формуванні правової (зокрема, антикорупційної) культури громадян. Це і є той «людський фактор», який здатен радикальним чином забезпечити антикорупційний ефект від антикорупційного законодавства і спеціальних антикорупційних інституцій.

САВИЩЕНКО

Вікторія Миколаївна,

декан юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Феномен корупції в суспільній моралі визнається ганебним явищем, а з точки зору юриспруденції – правопорушенням. Корупцією вражено чимало держав, у зв'язку з чим здійснюється вдосконалення антикорупційного зако-

нодавства, проте розв'язання даної проблеми потребує комплексного підходу. Враховуючи, що корупційний вчинок – це ознака професійної деформації, яка засвідчує морально-етичну деградацію особистості, набуває актуальності деонтологічний підхід протидії корупції.

Деонтологічні проблеми професійної юридичної діяльності вивчали С. Алексєєв, М. Айзенберг, О. Бандурка, І. Бенедик, В. Власюк, В. Горшенцов, С. Гусарєв, О. Скакун, С. Сливка, В. Сокурєнко, О. Тихомиров, В. Черней та ін.; відповідність випускників юридичних факультетів потребам ринку праці досліджували О. Осінська, І. Шемелинець, М. Якубович; психолого-педагогічні основи формування професійної компетентності вивчали О. Дубасенюк, М. Дяченко, П. Зеєр, І. Зимня, С. Калашникова, О. Пометун, Н. Ничкало, Ж. Таланова та ін.; державний стандарт вищої юридичної освіти розробляли Д. Азаров, А. Бойко, С. Бичкова, Т. Кагановська, М. Кучерявенко та ін. Проте комплексного вивчення феномену юридичних професії та професійної компетентності юриста не здійснено. Водночас, реалізація проекту розвитку національного державотворення ставить перед нашим суспільством надскладні завдання, що зумовлені тривалим нехтуванням розв'язанням проблем корупції в правоохоронних органах, якості юридичної освіти, низької правової культури юристів-практиків. Така ситуація, безумовно, визначає актуальність розробки деонтологічного підходу протидії корупції.

Зародження деонтологічних знань можна співвіднести із використанням в античні часи клятви Гіппократа – професійної обітниці лікарів, морально-етичних принципів професійної діяльності медиків. Поняття терміну «деонтологія», як вчення про належне, вперше сформулював Ієремія Бентам у роботі «Деонтологія, або наука про мораль» (1834 р.). Принцип користі, за яким можна оцінити вчинки людини, їх вплив на збільшення чи зменшення «суспільного щастя», вчений вважав підґрунтям деонтології, а її завданням – обґрунтування єдності особистих інтересів та обов'язку перед суспільством, необхідності надання соціальним мотивам всієї сили особистих.

Важливою умовою формування та розвитку правової держави, ефективного правового регулювання правовідносин, забезпечення прав і свобод членів суспільства є підготовка юристів-професіоналів, діяльність яких на найвищому рівні відповідатиме деонтологічному коду професії.

Деонтологічний код професій – сукупність цінностей, які обумовлюють призначення професії в суспільстві та професійне покликання людини. Деонтологічний код властивий професіям з високим ступенем відповідальності, типу «людина – людина», серед них, зокрема, вчитель, лікар, юрист. Крім професійних знань, техніки та майстерності представники таких професій мають глибоко усвідомлювати призначення професії, своє професійне покликання, внутрішній імператив професійного обов'язку. Деонтологічний код професійної діяльності лікарів ґрунтується на цінності рятування здоров'я і життя людини, для педагогів він полягає у вихованні гармонійної особистості, її успішній реалізації в майбутньому. Деонтологічний код юристів сфор-

мований на цінності справедливості і реалізується в утвердженні цивілізованого правопорядку в суспільстві, забезпеченні справедливого врегулювання суспільних відносин, правосуддя. Деонтологічний код юридичних професій передбачає високу міру відповідальності перед суспільством та кожним її членом. Як лікар, вчитель, так і юрист не мають права на помилку. Проте тільки в юридичній діяльності існує інститут апеляції (від лат. *appellatio* – звернення) – одна з форм оскарження судових рішень до суду вищої (апеляційної) інстанції, що має право переглянути справу по суті. Отже, судова система створює «фільтри», які орієнтовані на виправлення професійних помилок юристів, забезпечуючи тим самим справедливе правосуддя.

Ідея справедливості стала керівним постулатом у практичній та теоретичній діяльності римських юристів, незмінним деонтологічним орієнтиром для майбутніх поколінь. Мислителі Давнього Риму сформулювали цінності та принципи, які стали ядром деонтологічного коду юридичних професій: законність, верховенство права, гуманність, справедливість, відповідальність, професіоналізм. Поняття «моральної відповідальності» є одним із складових деонтологічного коду юристів, яке ще в Античні часи відобразилося у фразеологізмі «*Conscientia est mille testes. – Совість – це тисяча свідків*». Регулятором моральної відповідальності за результати професійної діяльності є совість. Тому збільшення заробітних плат, посилення норм покарання, контролю без деонтологічної підготовки слідчих, суддів, прокурорів не призведе до подолання корупції в суспільстві.

Процеси державо- та правоутворення вважаємо визначальними факторами формування моделі особистості юриста. Форма держави, як система інституційної, територіальної і політичної організації та здійснення влади, визначає межі професійного обов'язку юриста, мету, предмет, засоби професійної праці. Деонтологічний код юридичних професій орієнтує її представників на встановлення справедливого правопорядку в суспільстві, однак форми держав обумовлюють рівень його реалізації. Так, у тоталітарних державах на перший план висуваються ідейно-політичні переконання, методи залякування, катування і страти, посилюється контроль, норми права віддаляються від норм моралі. В державах, де основоположні права і свободи людини не є цінністю, а правові принципи порушуються, відбувається відхилення юридичної діяльності від деонтологічного коду професії, знижується рівень відповідності юридичних професій їх призначенню та професійному покликанню. Знавці законів становляться інструментом деформації правової системи, переродження правової культури в антикультуру (субкультуру), врешті право втрачає свій істинний зміст, юридична діяльність набуває ознак симулякра – підробки, фальшивки.

Отже, деонтологічний підхід протидії корупції полягає: 1) в якісному професійному відборі студентів на навчання за юридичною спеціальністю, коли добросовісність перевіряється не на етапі призначення дорослої людини на посаду, а на етапі вступу абітурієнта до ЗВО; 2) в цілеспрямованій підго-

товці майбутнього юриста до складання професійної присяги, обітниці, що потребує глибокого розуміння деонтологічного коду професії, усвідомлення професійного покликання, виховання совісті; 3) в посиленні ролі професійноорієнтованих громадських організації при розгляді питань, пов'язаних із порушенням професійної присяги, норм професійної етики.

Бібліографічні посилання:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.06.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
4. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.

ШЕВЧЕНКО

Сергій Олексійович,

завідувач кафедри
управління та адміністрування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор наук з державного управління,
професор

СИДОРЕНКО

Наталія Сергіївна,

доцент кафедри
управління та адміністрування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат наук з державного управління

**СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ
ТА ЇЇ НЕБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ**

Корупція була й залишається однією з головних проблем сучасного глобального світу. Для України корупція стала одним із негативних чинників, що істотно підриває основи системи національної безпеки, органів державного управління та місцевого самоврядування.

Україна, як молода держава, що прагне розбудувати власну ефективну